

Sygn. akt II USK 711/21

POSTANOWIENIE

Dnia 25 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania I. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Poznaniu
z udziałem M. D.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 25 stycznia 2023 r.,
skargi kasacyjnej M. D. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z dnia 29 czerwca 2021 r., sygn. akt III AUa 1219/19,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od M. D. na rzecz organu rentowego kwotę 240
(dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa
procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 29 czerwca 2021 r., sygn. akt III AUa 1219/21 Sąd Apelacyjny w Poznaniu oddalił apelację odwołującego się I. S. od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie z 10 lipca 2019 r., sygn. akt III U 721/19, którym Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Poznaniu z 5 grudnia 2018 r.

Decyzją z 5 grudnia 2018 r. nr [...] Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Poznaniu stwierdził, że I. S. jako osoba wykonująca pracę w charakterze zleceniobiorcy u płatnika składek M. D. podlegał obowiązkowo ubezpieczeniom

emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu w okresach od 2 stycznia 2015 r. do 28 lutego 2015 r., od 1 maja 2015 r. do 31 grudnia 2015 r., od 2 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2016 r. i od 2 października 2017 r. do 31 grudnia 2017 r. z podstawą wymiaru składek, którą przedstawił za sporny okres w sentencji decyzji.

Odwołanie od decyzji złożył I. S. domagając się jej zmiany i ustalenia, że w okresach wskazanych w decyzji wykonywał pracę na podstawie umowy o dzieło i nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu w spornych okresach.

Płatnik składek M. D. popierała stanowisko odwołującego się.

Wyrokiem z 10 lipca 2019 r., sygn. akt III U 721/19 Sąd Okręgowy w Koninie oddalił odwołanie oraz zasądził od odwołującego się na rzecz pozwanego organu rentowego kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od tego wyroku wniósł odwołujący się, zarzucając mu błąd w ustaleniach faktycznych, a także naruszenie art. 65 § 1 i 2 k.c.; art. 3531 k.c.; art. 734 i 750 k.c.; art. 627 k.c.; art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1 oraz art. 13 pkt 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń, społecznych; art. 5 k.c.; art. 233 § 1 k.p.c.; art. 45 Konstytucji RP; art. 328 k.p.c. oraz art. 379 k.p.c.

Sąd Apelacyjny uznał apelację za nieuzasadnioną, w konsekwencji oddalając ją.

Sąd drugiej instancji wskazał, że zarówno treść umowy, jakie w spornych okresach strony zawierały, jak i sposób ich wykonywania wskazują jednoznacznie na to, że nie były to umowy rezultatu, a umowy starannego działania, na co wskazuje także powtarzalność tych czynności i określony schemat ich wykonywania. Była to więc typowa praca z zakresu świadczenia usług, gdzie wynagrodzenie było determinowane udziałem w uroczystościach pogrzebowych i ich liczbie. Przyjęcie przez płatnika składek i ubezpieczonego, iż strony łączyła umowa o dzieło podczas, gdy z jej treści i sposobu wykonania wynikają przeważające cechy właściwe dla umowy o świadczenie usług, było niezgodne z właściwością stosunku prawnego.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła skargą kasacyjną zainteresowana M. D. w całości.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawie przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c.

Strona skarżąca wskazała, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, podnosząc, że w 2010 r. toczyły się postępowania pomiędzy stronami, w których przedmiotem sporu był charakter zawartych umów. W tym kontekście pełnomocnik zainteresowanej podkreślił, że podstawę zaskarżonego wyroku stanowi ocena, iż przedmiotem spornych umów cywilnoprawnych nie było osiągnięcie konkretnego rezultatu, ale samo wykonywanie określonych czynności polegających na wykopaniu grobu, ułożeniu kwiatów czy przeniesieniu trumny, a ponadto umowy te w ocenie sądu nie posiadały – podstawowej dla scharakteryzowanej wart. 627 k.c. umowy o dzieło - cechy odpowiedzialności za rezultat (wady dzieła), a były w istocie umowami starannego działania. Strona skarżąca powołała się na wyroki Sądu Okręgowego w Koninie wydanych w sprawach o sygn. akt: III U 756/10, III U 755/10, III U 752/10, III U 751/10 toczących się między tymi samymi stronami (odwołującym się płatnikiem składek i organem rentowym), w tożsamyh stanach faktycznych, gdzie Sąd ten jednoznacznie wskazał, że sporne umowy są umowami o dzieło. Przy czym umowy te jak również zakres oraz sposób wykonywanych czynności przez pracownika i nie uległy zmianie.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o:

1. nieprzyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania,
2. zasądzenie od zainteresowanej na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zainteresowanej nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących

poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżąca wykazała istnienie przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepubl.; z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepubl.). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

Skarżąca nie spełniła wskazanych powyżej wymagań konstrukcyjnych skargi kasacyjnej. Przede wszystkim nie wskazała, jaki przepis został w sposób oczywisty naruszony przez Sąd drugiej instancji, a jak stwierdzono wyżej, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., gdy w sprawie doszło do kwalifikowanego, oczywistego naruszenia przepisu prawa - jasnego i jednoznacznego, którego i stosowanie nie budzi żadnych wątpliwości.

Należy również podkreślić, że w ugruntowanym orzecznictwie - na co zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w postanowieniu z 26 listopada 2020 r., I UK 416/19 (LEX nr 3227018) - wyjaśnione zostało, że umowa o dzieło należy do umów rezultatu a jej przedmiotem jest indywidualnie oznaczony wytwór (efekt). Dla oceny, że zawarto umowę o „rezultat usługi” (wytwór) - co jest podstawową cechą odróżniającą ją od umowy zlecenia (świadczenia usług) - konieczne jest, aby działania przyjmującego zamówienie doprowadziły w przyszłości do konkretnego, indywidualnie oznaczonego rezultatu w postaci materialnej bądź niematerialnej. Niewątpliwie każda umowa o dzieło należy do kategorii umów rezultatu, jednak nie każda umowa rezultatu może być podporządkowana przepisom dotyczącym umowy o dzieło. Artykuł 627 k.c. wskazuje na potrzebę „oznaczenia dzieła” i dopuszcza określenie świadczenia ogólnie w sposób nadający się do przyszłego dookreślenia na podstawie wskazanych w umowie podstaw lub bezpośrednio przez zwyczaj bądź zasady uczciwego obrotu. Przedmiot umowy o dzieło może być więc określony w różny sposób i różny może być stopień dokładności tego określenia, pod warunkiem, że nie budzi on wątpliwości, o jakie dzieło chodzi. Nie można uznać za dzieło czegoś, co nie odróżnia się w żaden sposób od innych występujących na danym rynku rezultatów pracy, materialnych bądź niematerialnych, gdyż wówczas zatraciłby się indywidualny charakter dzieła. Dzieło nie musi wprawdzie być czymś nowatorskim i niewystępującym jeszcze na rynku, jednak powinno posiadać charakterystyczne, wynikające z umowy cechy, umożliwiające zbadanie, czy zostało wykonane prawidłowo i zgodnie z indywidualnymi wymaganiami bądź upodobaniami zamawiającego. Przedmiotem umowy o dzieło jest doprowadzenie do weryfikowalnego i jednorazowego rezultatu, zdefiniowanego przez zamawiającego w momencie zawierania umowy. Dzieło jest wytworem, który w momencie zawierania umowy nie istnieje, jednak jest w niej z

góry przewidziany i określony w sposób wskazujący na jego indywidualne cechy. Dlatego też jednym z kryteriów umożliwiających odróżnienie umowy o dzieło od umowy o świadczenie usług jest możliwość poddania dzieła sprawdzianowi na istnienie wad fizycznych. Sprawdzian taki jest zaś niemożliwy do przeprowadzenia, jeśli strony nie określiły w umowie cech i parametrów indywidualizujących dzieło. Taki brak kryteriów określających pożądany przez zamawiającego wynik (wytwór) umowy prowadzi do wniosku, że przedmiotem zainteresowania zamawiającego jest wykonanie określonych czynności, a nie ich rezultat. Wykonanie określonej czynności (szeregu powtarzających się czynności), bez względu na to, jaki rezultat czynność ta przyniesie, jest natomiast cechą charakterystyczną tak dla umów zlecenia (gdy chodzi o czynności prawne - art. 734 § 1 k.c.), jak i dla umów o świadczenie usług nieuregulowanych innymi przepisami (gdy chodzi o czynności faktyczne - art. 750 k.c.). W odróżnieniu od umowy o dzieło, przyjmujący zamówienie w umowie zlecenia (umowie o świadczenie usług) nie bierze więc na siebie ryzyka pomyślnego wyniku spełnianej czynności. Jego odpowiedzialność za właściwe wykonanie umowy oparta jest na zasadzie starannego działania (art. 355 § 1 k.c.), podczas gdy odpowiedzialność strony przyjmującej zamówienie w umowie o dzieło niewątpliwie jest odpowiedzialnością za rezultat (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 11 sierpnia 2016 r., LEX nr 2113367; z 12 sierpnia 2015 r., I UK 389/14, LEX nr 1816587; z 28 sierpnia 2014 r., II UK 12/14, LEX nr 1521243; z 8 października 2013 r., III UK 126/12, OSNP 2014 nr 9, poz. 135). Nie ma też wątpliwości, że „oznaczenie” dzieła następuje pierwotnie - już w trakcie układania postanowień umownych. Podkreśla się także, że również i czynności stanowiące przedmiot umowy o świadczenie usług prowadzą do wystąpienia określonych skutków, gdyż każda czynność człowieka rodzi następstwa i prowadzi do zmiany rzeczywistości, w której następuje (por. wyrok Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2017 r., III UK 53/16, LEX nr 2188651). Tak więc wynikiem umowy o świadczenie usług jest również określony rezultat, tyle tylko że w tym przypadku nie stanowi on elementu istotnego tej więzi prawnej, jak ma to miejsce w umowie o dzieło.

Należy w związku z tym uznać, że w stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy dokonywanie pochówku przez zainteresowanego i inne wyznaczone do tego osoby odbywało się na warunkach umowy starannego działania. Umowy

dotyczyły nieskomplikowanych i powtarzalnych czynności, wykonywanych w miejscach i terminach wskazanych przez płatnika składek. Zainteresowany nie wiedział ile pochówków będzie musiał wykonać. Stąd trudno też uznać, że istniał z góry określony rezultat prac. Jak wskazano wyżej, tego typu umowy jako nieprowadzące do powstania jednorazowego samoistnego, zindywidualizowanego rezultatu nie są uznawane za umowy o dzieło (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 26 marca 2013 r., II UK 201/12, LEX nr 1341964; 13 czerwca 2012 r., II UK 308/11, LEX nr 1235841; z 18 kwietnia 2012 r., II UK 187/11, OSNP 2013, nr 9-10, s. 115; z 6 kwietnia 2011 r., II UK 315/10, OSNP 2012, nr 9-10, poz. 127). Za uznaniem spornej umowy za umowę starannego działania przemawia także sposób jej wykonania, który nie został pozostawiony uznaniu wykonującego pracę. Praca była świadczona w oparciu o wskazówki i według określonych przez płatnika standardów, co świadczy o podporządkowaniu wykonawcy poleceniom zlecającego zadanie. Tymczasem w przypadku umów o dzieło między jej stronami nie występuje stosunek zależności lub podporządkowania.

Prawidłowo postąpił również Sąd Apelacyjny, nie uwzględniając powoływanych przez skarżącą rozstrzygnięć zapadłych we wcześniejszych latach z uwagi na to, że wyroki wydane w poprzednich sprawach wiążą wyłącznie strony tamtych procesów i w odniesieniu do okresów objętych zaskarżonymi wówczas decyzjami. Słusznie Sąd drugiej instancji zauważył, że w niniejszej sprawie ocenie poddawany był inny okres, praca innej osoby i ocena tej pracy mogła zostać dokonana w sposób odmienny, a w każdym razie ustalenia faktyczne i analizy prawne dokonane poprzedni nie mają wiążącego charakteru w rozpoznawanej sprawie.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów oparto na § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).

